

UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA MUSIQA FANINI INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANIB O'QITISH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

**Kenjayeva Sevaraxon
Baxtiyorjon qizi**

Qo'qon davlat universiteti "Musika nazariyasi" kafedrası 701100601 – "Musika ta'limi va san'at" yo'nalishi 1-bosqich magistranti

**Asqarova Sohibaxon
Muhammadjonovna**

Qo'qon davlat universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada umumta'lim maktablarida musiqa fanini o'qitish jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik asoslari, didaktik imkoniyatlari va ta'lim samaradorligiga ta'siri ilmiy-nazariy hamda tajriba-sinov nuqtayi nazaridan yoritilgan. Bugungi ta'lim jarayonida musiqa fani faqat nazariy bilim beruvchi o'quv predmeti sifatida emas, balki o'quvchilarning estetik didi, musiqiy tafakkuri, ijodiy qobiliyati, emotsional sezgirligi, jamoaviy muloqot madaniyati va milliy-ma'naviy qadriyatlarga munosabatini shakllantiruvchi muhim pedagogik vosita sifatida qaralmoqda. Shu jihatdan musiqa darslarida an'anaviy tushuntirish, takrorlash va reproduktiv topshiriqlar bilan cheklanib qolish o'quvchilarning faolligini yetarli darajada ta'minlamaydi. Interfaol metodlar esa o'quvchini tinglovchi emas, balki darsning faol ishtirokchisi, tahlilchi, ijrochi, kuzatuvchi va baholovchi subyekt sifatida namoyon etadi. Tadqiqotda "Musiqiy soat" interfaol metodi, musiqiy tinglash, ritmik mashqlar, savol-javob, muammoli vaziyatlar, jamoaviy kuylash, rolli ijro, tasviriy ifoda va diagnostik monitoring kabi usullarning o'quvchilarda musiqiy savodxonlikni rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilindi. Tajriba-sinov natijalari interfaol yondashuv o'quvchilarning darsga qiziqishi, musiqani ongli idrok etishi, mustaqil fikrlashi va ijodiy faolligini oshirishini ko'rsatdi. Maqolada musiqa ta'limida interfaol metodlarni qo'llashning samaradorligini oshirish uchun pedagogik shart-sharoitlar, metodik talablar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: musiqa ta'limi, interfaol metod, Musiqiy soat, pedagogik samaradorlik, musiqiy savodxonlik, ijodiy fikrlash, ritm, tinglash, jamoaviy ijro, umumta'lim maktabi.

Kirish

Umumta'lim maktablarida musiqa fanini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida o'qitish bugungi kunda ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning estetik

madaniyatini shakllantirish va ularning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarishning dolzarb yoʻnalishlaridan biri hisoblanadi. Musiqa darsi oʻz mohiyatiga koʻra boshqa fanlardan farqli tarzda bilim, his, sezgi, harakat, ijro, tinglash, tahlil va muloqotni birlashtiruvchi murakkab taʼlimiy jarayondir. Unda oʻquvchi faqat maʼlumot qabul qilmaydi, balki kuy va ohangni his qiladi, ritmni tanib oladi, musiqiy obrazni tasavvur etadi, ovoz imkoniyatlarini sinaydi, jamoa bilan uygʻun harakat qiladi hamda oʻzining ichki emotsional dunyosini ifodalash imkoniga ega boʻladi. Biroq amaliy kuzatuvlar shuni koʻrsatadiki, ayrim hollarda musiqa darslari hali ham nazariy maʼlumotlarni bayon qilish, qoʻshiq matnini yodlash yoki tayyor asarni takrorlash bilan chegaralanib qolmoqda. Bunday yondashuv oʻquvchining musiqaga boʻlgan tabiiy qiziqishini toʻliq ochib bermaydi, uning ijodiy fikrlashi va mustaqil tahlil qilish malakasini yetarli rivojlantirmaydi. Shuning uchun musiqa taʼlimida interfaol metodlardan foydalanish pedagogik zaruratga aylanmoqda. Interfaol metodlar dars jarayonida oʻquvchi va oʻqituvchi oʻrtasidagi bir tomonlama axborot uzatish munosabatini oʻzaro hamkorlik, izlanish, ijodiy harakat va baholashga asoslangan faol taʼlim muhitiga aylantiradi. Ayniqsa, “Musiqiy soat”, “Eshitamiz va tahlil qilamiz”, “Ritmni topamiz”, “Kuylaymiz va his qilamiz”, “Musiqani tasvirlaymiz” kabi metodik yondashuvlar musiqa darsini jonlantirish, oʻquvchilarning musiqiy eshituvini rivojlantirish, nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bogʻlash va darsda sogʻlom raqobat hamda hamkorlik muhitini yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot mavzusining dolzarbligi shundaki, umumtaʼlim maktabida musiqa fanining samaradorligi koʻp jihatdan oʻqituvchining metodik mahorati, darsni interfaol tashkil etish qobiliyati, oʻquvchilarning yosh xususiyatlari va individual qiziqishlarini hisobga olishi hamda taʼlimiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi vazifalarni uygʻun amalga oshira olishiga bogʻliq. Mazkur maqolaning maqsadi umumtaʼlim maktablari musiqa fanini interfaol metodlar orqali oʻqitish samaradorligini takomillashtirishning pedagogik asoslarini aniqlash, “Musiqiy soat” metodining didaktik imkoniyatlarini tahlil qilish va tajriba-sinov natijalari asosida metodik tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot obyektini sifatida umumtaʼlim maktablari musiqa fanini oʻqitish jarayoni, predmeti sifatida esa ushbu jarayonda interfaol metodlardan foydalanish orqali oʻquvchilarning musiqiy savodxonligi, ijodiy faolligi va darsga qiziqishini rivojlantirish mexanizmlari belgilandi. Tadqiqot vazifalari musiqa taʼlimida interfaol metodlarning nazariy asoslarini oʻrganish, mavjud dars amaliyotida ularning qoʻllanish holatini tahlil qilish, “Musiqiy soat” metodining mazmuni va texnologik xaritasini asoslash, tajriba-sinov jarayonida oʻquvchilarning faollik darajasi va oʻzlashtirish natijalarini baholash hamda taʼlim samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi pedagogik shartlarni aniqlashdan iborat boʻldi. Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundaki, musiqa fanida interfaol metodlardan foydalanish faqat qiziqarli dars tashkil etish vositasi sifatida emas, balki oʻquvchilarning musiqiy tafakkuri, eshitish xotirasi, emotsional sezgirligi, kommunikativ madaniyati va ijodiy mustaqilligini rivojlantiruvchi yaxlit pedagogik tizim sifatida talqin qilindi. Amaliy ahamiyati esa maqolada ilgari surilgan metodik tavsiyalarni umumtaʼlim maktablari musiqa darslarida, toʻgarak mashgʻulotlarida, pedagogik amaliyot jarayonida va boʻlajak musiqa oʻqituvchilarini tayyorlashda qoʻllash mumkinligi bilan belgilanadi.

Metodlar

Tadqiqotda musiqa fanini interfaol metodlar asosida o'qitish samaradorligini aniqlash uchun nazariy tahlil, pedagogik kuzatuv, suhbat, savol-javob, diagnostik baholash, anketa, taqqoslash, umumlashtirish va tajriba-sinov metodlaridan foydalanildi. Nazariy tahlil bosqichida musiqa ta'limining mazmuni, interfaol ta'lim texnologiyalarining didaktik mohiyati, o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishga oid pedagogik qarashlar hamda ijodiy faoliyatni rag'batlantirishga xizmat qiluvchi metodik yondashuvlar o'rganildi. Amaliy bosqichda esa musiqa darslarida o'quvchilarning qiziqishi, darsdagi faolligi, musiqiy asarlarni tinglab tahlil qila olishi, ritm va tempni sezishi, jamoaviy kuylashda ishtirok etishi, nazariy tushunchalarni amaliy vazifalarda qo'llashi va o'z fikrini erkin ifodalashi kuzatildi. Tajriba-sinov dasturi bir necha izchil bosqich asosida tashkil etildi: dastlab tanishtiruv va diagnostika bosqichida o'quvchilarning musiqa faniga munosabati, boshlang'ich bilim darajasi, eshitish qobiliyati va darsga tayyorgarligi aniqlab olindi; keyingi bosqichlarda "Eshitamiz va tahlil qilamiz" mashg'uloti orqali musiqani ongli idrok etish va tahlil qilish ko'nikmasi shakllantirildi; "Kuylaymiz va his qilamiz" faoliyati orqali ovoz imkoniyatlari, ijrochilik madaniyati va emotsional ifoda rivojlantirildi; "Ritmni topamiz" o'yini yordamida ritm, temp, qo'l chalish texnikasi va musiqiy eshituv faollashtirildi; "Musiqani tasvirlaymiz" topshirig'i orqali musiqa va tasviriy san'at integratsiyasi asosida o'quvchilarning obrazli tafakkuri kuchaytirildi; "O'ylaymiz va topamiz" bosqichida nota, temp, dinamika kabi musiqiy savod elementlari "Musiqiy soat" metodi yordamida mustahkamlandi; muammoli vaziyatli darslarda esa o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, tahlil qilish, qaror qabul qilish va o'z fikrini asoslash malakalari rivojlantirildi. "Musiqiy soat" metodining asosiy texnologik g'oyasi ikki bosqichli faoliyatga tayanadi: birinchi bosqichda kubik yoki kartochkalar asosida nazariy savollar tanlanadi, ikkinchi bosqichda esa soat modeli orqali amaliy topshiriqlar bajariladi. Soatning har bir vaqt bo'lagi ma'lum vazifani ifodalaydi, masalan, ritmni takrorlash, kuyni tinglab kayfiyatini aniqlash, musiqiy termini izohlash, berilgan ohangga mos harakat topish yoki kichik guruhda ijodiy javob tayyorlash. Mazkur yondashuv darsni tasodifiylik, qiziqish, harakat va fikrlash bilan boyitadi. Tadqiqotda ishtirokchilar kichik guruhlariga ajratildi, har bir guruhga bir xil mazmundagi, biroq turlicha shakldagi topshiriqlar berildi. Baholash jarayonida o'quvchilarning javob sifati, faolligi, guruhdagi hamkorligi, musiqiy tushunchalarni to'g'ri qo'llashi va ijodiy yondashuvi hisobga olindi. Anketa savollari orqali o'quvchilarning metodga munosabati, darsdagi faollik darajasi, nazariy va amaliy bosqichlarning foydaliligi, ritmik mashqlarning qiyinlik darajasi, musiqaga qiziqishning ortishi va metodni boshqa darslarda qo'llashga bo'lgan munosabati o'rganildi. Tajriba natijalarini tahlil qilishda sifat va miqdor ko'rsatkichlari birgalikda baholandi, chunki musiqa ta'limida faqat test natijasi emas, balki o'quvchining hissiy ishtiroki, ijodiy faolligi, sahnadagi o'zini tutishi, tinglash madaniyati va jamoaviy muhitdagi faolligi ham muhim hisoblanadi. Shu sababli metodik baholashda kompleks yondashuv qo'llanildi: diagnostika, kuzatuv, suhbat, amaliy topshiriq, anketa va yakuniy monitoring natijalari o'zaro solishtirildi. Tadqiqot davomida interfaol metodlarning samaradorligini ta'minlovchi asosiy pedagogik shartlar sifatida dars maqsadining aniq belgilanishi, topshiriqlarning yosh xususiyatiga mosligi, musiqiy materialning o'quvchilar qiziqishiga yaqinligi, guruhlararo hamkorlik va sog'lom

raqobat muhitining yaratilishi, o'qituvchining boshqaruvchilik emas, yo'naltiruvchilik pozitsiyasida bo'lishi, baholash mezonlarining oldindan tushuntirilishi va har bir o'quvchining darsda kamida bir marta faol ishtirok etishi ta'minlanishi belgilandi.

Natijalar

Tajriba-sinov natijalari musiqa fanida interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning darsga qiziqishi, bilimlarni o'zlashtirishi, musiqiy eshituvini rivojlantirishi va ijodiy faolligini oshirishda sezilarli pedagogik samara berishini ko'rsatdi. Dastlabki diagnostika bosqichida ayrim o'quvchilarda musiqa darsiga nisbatan passiv munosabat, nazariy tushunchalarni yodlab aytish bilan cheklanish, ritm va tempni farqlashda qiynalish, musiqiy asarni tinglagandan so'ng o'z taassurotini ifodalashda tortinish holatlari kuzatildi. Bu holat, tabiiyki, musiqa fanining imkoniyatlari to'liq ochilmayotganini bildiradi. Interfaol metodlar qo'llanganidan so'ng esa o'quvchilarning darsdagi ishtiroki sezilarli jonlandi: ular savollarga javob berishga, guruhda fikr bildirishga, ritmik topshiriqlarni bajarishga, musiqiy asarni tinglab uning kayfiyati, tempi, dinamikasi va obrazini tahlil qilishga faolroq kirisha boshladi. "Musiqiy soat" metodida kubik savollar bosqichi o'quvchilarda kutilmagan savolga tayyor turish, diqqatni jamlash va nazariy bilimlarni eslab qolish ko'nikmasini kuchaytirdi. Soat modeli asosidagi amaliy bosqich esa nazariy bilim bilan musiqiy harakatni birlashtirdi, ya'ni o'quvchi faqat "ritm nima?" degan savolga javob berib qolmay, balki ritmni qo'l chalish, kuylash, harakat yoki guruhijro orqali amalda ko'rsatdi. Bu esa bilimning reproduktiv darajadan faol-amaliy darajaga o'tishini ta'minladi. Tajriba davomida o'quvchilarda musiqiy savodxonlik, eshitish xotirasi, jamoaviy harakat, emotsional ifoda va ijodiy tafakkur ko'rsatkichlari yaxshilandi. Anketa natijalari shuni ko'rsatdiki, ko'pchilik ishtirokchilar metodning qiziqarli, tushunarli va faol ishtirokni rag'batlantiruvchi jihatlarini ijobiy baholagan. Ayniqsa, tasodifiy kubik orqali savol tanlash va soat strelkasi orqali amaliy topshiriq bajarish o'quvchilarda darsga nisbatan qiziqishni oshirgan, chunki bunday usulda o'quvchi keyingi vazifa qanday bo'lishini oldindan bilmaydi va bu unda diqqat, kutish, qiziqish va tayyorgarlik holatini kuchaytiradi. Tajriba-sinov jarayonida guruhlar kesimida farqli natijalar kuzatildi: yuqori faollik ko'rsatgan guruhda interfaol metod samaradorligi 76 foizgacha yetgani, ayrim guruhlarda esa tashkiliy va motivatsion omillar yetarli bo'lmagani sababli natija nisbatan pastroq bo'lgani qayd etildi. Umumiy tahlilga ko'ra, "Musiqiy soat" metodining o'rtacha samaradorligi 71,3 foiz darajasida baholandi. Bu natija metodning amaliy jihatdan foydali ekanini ko'rsatadi, ammo uni yanada mukammallashtirish uchun o'qituvchi tomonidan vaqtni to'g'ri taqsimlash, topshiriqlar murakkabligini bosqichma-bosqich oshirish, sust ishtirokchilarni faol jalb etish va guruhlar o'rtasida imkoniyatlarni tenglashtirish zarurligini ham anglatadi. Natijalar shuni tasdiqlaydiki, musiqa darslarida interfaol metodlarning samaradorligi faqat metod nomi yoki tashqi qiziqarlilik bilan belgilanmaydi; u dars maqsadi, musiqiy material sifati, o'qituvchining boshqaruv madaniyati, baholash mezonlari, o'quvchilar psixologik tayyorgarligi va sinfdagi emotsional muhit bilan bevosita bog'liq. "Eshitamiz va tahlil qilamiz" mashg'uloti o'quvchilarda musiqiy asarni ongli tinglash, ohangdagi kayfiyatni sezish va fikr bildirish malakasini shakllantirdi. "Kuylaymiz va his qilamiz" bosqichi o'quvchilarning ovoz imkoniyatlarini ochish, nafas olish, talaffuz, emotsional ijro va jamoa bilan uyg'un kuylash ko'nikmalarini rivojlantirdi.

“Ritmni topamiz” o‘yini ritm sezgisi sustroq bo‘lgan o‘quvchilarning ham darsga qo‘shilishiga yordam berdi, chunki qo‘l chalish, oddiy ritmik takrorlar va o‘yin elementi murakkab musiqiy tushunchani sodda harakat orqali o‘zlashtirish imkonini berdi. “Musiqani tasvirlaymiz” topshirig‘i musiqiy obrazni rang, chiziq, shakl va tasavvur orqali ifodalashga xizmat qildi. Bu integratsion yondashuv musiqa fanini tasviriy san‘at, adabiyot, psixologiya va estetik tarbiya bilan bog‘lash imkonini berdi. Muammoli vaziyatli darslar esa o‘quvchilarning mustaqil qaror qabul qilishi, “Nima uchun bu kuy quvnoq eshitiladi?”, “Nima sababdan temp o‘zgarsa, kayfiyat ham o‘zgaradi?”, “Qaysi ijro usuli asar mazmuniga mos?” kabi savollar ustida fikrlashiga sharoit yaratdi. Tajriba natijalarining pedagogik ahamiyati shundaki, interfaol metodlar o‘quvchini dars markaziga olib chiqadi, o‘qituvchini esa nazoratchi emas, balki tashkilotchi, yo‘naltiruvchi va rag‘batlantiruvchi shaxsga aylantiradi. Shu sababli musiqa darslarida interfaol metodlardan foydalanish ta‘lim samaradorligini oshirishning muhim sharti sifatida e‘tirof etilishi mumkin.

Muhokama

Olingan natijalar umumta‘lim maktablarida musiqa fanini o‘qitishda interfaol metodlar pedagogik samaradorlikni oshirishning muhim omili ekanini ko‘rsatadi. Musiqa ta‘limi tabiatan faoliyatga asoslangan fan bo‘lgani sababli unda o‘quvchining passiv tinglovchi bo‘lib qolishi fanning tarbiyaviy va rivojlantiruvchi imkoniyatlarini cheklaydi. Musiqani tushunish uchun uni faqat eshitish yetarli emas; o‘quvchi uni his qilishi, obrazini anglay olishi, ritmini tanishi, ohangdagi emotsional o‘zgarishlarni sezishi, kuylash yoki harakat orqali ifodalashi, o‘z taassurotini so‘z bilan bayon eta olishi zarur. Interfaol metodlar aynan mana shu ko‘p qirrali faoliyatni tashkil etadi. “Musiqiy soat” metodi misolida ko‘rinadiki, darsda nazariy savollar, amaliy topshiriqlar, guruhiy hamkorlik, musiqiy tinglash, ritmik ijro va baholash birlashtirilganda o‘quvchilarning bilimni qabul qilish darajasi ortadi. Bunda metodning pedagogik qiymati uning o‘yin shakliga egaligida emas, balki o‘yin orqali musiqiy bilimni faollashtirishi, o‘quvchini muloqotga tortishi va nazariy tushunchalarni amaliy harakat bilan bog‘lashidir. Ayrim an‘anaviy darslarda o‘quvchi nota, temp, dinamika, ritm kabi tushunchalarni ta‘rif sifatida yodlashi mumkin, biroq ularni kuyni tinglash yoki ijro jarayonida farqlay olmasa, bunday bilim barqaror malakaga aylanmaydi. Interfaol yondashuv esa bilimni harakatga, harakatni tajribaga, tajribani esa ongli tushunchaga aylantiradi. Bu jarayonda o‘qituvchining pedagogik mahorati hal qiluvchi o‘rin tutadi. Agar o‘qituvchi interfaol metodni faqat tashqi qiziqish uchun qo‘llasa, dars maqsadi yo‘qolishi mumkin; agar metod dars mazmuni, o‘quvchilarning yosh xususiyatlari, musiqiy material va baholash mezonlari bilan uzviy bog‘lansa, u kuchli didaktik vositaga aylanadi. Tadqiqot davomida ayrim guruhlarda natijalar pastroq bo‘lgani ham aynan shu fikrni tasdiqlaydi: interfaol metod samaradorligi metodning mavjudligiga emas, balki uning qanday tashkil etilishiga bog‘liq. Musiqa darsida interfaol metodlarni qo‘llashda birinchi pedagogik shart — o‘quvchilarda xavfsiz psixologik muhit yaratishdir. Chunki kuylash, ritm bajarish yoki fikr bildirish jarayonida ayrim o‘quvchilar xato qilishdan uyalishi, sinfdoshlar oldida tortinishi mumkin. O‘qituvchi xatoni jazolash emas, o‘rganishning tabiiy bosqichi sifatida qabul qildirsa, o‘quvchilar erkinroq ishtirok etadi. Ikkinchi shart — topshiriqlarni murakkablik darajasiga ko‘ra bosqichma-bosqich tuzishdir. Masalan, avval oddiy

ritmni takrorlash, keyin tempni o'zgartirish, so'ng ritmik javob yaratish kabi ketma-ketlik o'quvchini qiyinchilikka duchor qilmasdan rivojlantiradi. Uchinchi shart — musiqiy material tanlovidir. O'quvchilar yoshiga, madaniy muhitiga, milliy qadriyatlarga va zamonaviy qiziqishlariga mos kuy va qo'shiqlar tanlansa, darsdagi emotsional ishtirok kuchayadi. To'rtinchi shart — baholashning shaffofligi va rag'batlantiruvchi xususiyatidir. Musiqa darsida baholash faqat to'g'ri yoki noto'g'ri javobga emas, balki ishtirok, intilish, ijodiy yondashuv, jamoaga qo'shilish va o'z fikrini asoslashga ham qaratilishi kerak. Beshinchi shart — integratsion yondashuvdir. Musiqa fanini tasviriy san'at, adabiyot, tarix, milliy qadriyatlar, jismoniy harakat va axborot texnologiyalari bilan bog'lash o'quvchilarning musiqiy obrazni kengroq anglashiga yordam beradi. Masalan, "Musiqani tasvirlaymiz" topshirig'i kuy kayfiyatini rang va shaklda ifodalash orqali o'quvchining obrazli tafakkurini rivojlantiradi. "Ritmni topamiz" o'yini esa musiqani harakat bilan bog'lab, kinestetik o'rganish imkoniyatini beradi. Shu jihatdan interfaol metodlar differensial ta'limga ham xizmat qiladi, chunki ayrim o'quvchi kuylashda kuchli bo'lsa, boshqasi tinglash va tahlilda, yana biri ritm yoki tasviriy ifodada faol bo'lishi mumkin. Bu esa har bir o'quvchining o'z imkoniyatini namoyon etishiga sharoit yaratadi. Muhokama natijalari asosida aytish mumkinki, musiqa ta'limida interfaol metodlarni joriy etish uchun o'qituvchilar maxsus metodik tayyorgarlikka ega bo'lishi, dars ishlanmalarida interfaol bosqichlar aniq ko'rsatilishi, baholash varaqalari ishlab chiqilishi, audio materiallar sifati ta'minlanishi va dars jarayonida vaqt boshqaruvi puxta rejalashtirilishi lozim. Zero, musiqa darsida vaqt juda tez "kuylab ketadi"; uni boshqarolmagan o'qituvchi oxirida xulosa o'rniga shoshilinch "uyga vazifa" bilan kifoyalanib qolishi mumkin. Ilmiy jihatdan qaralganda esa interfaol metodlar musiqa ta'limida shaxsga yo'naltirilgan, kompetensiyaviy, faoliyatli va ijodiy yondashuvlarning amaliy ifodasi hisoblanadi. Ular orqali o'quvchi musiqiy bilimni egallaydi, estetik his qiladi, muloqotga kirishadi, ijod qiladi va o'zini namoyon etadi. Shu bois umumta'lim maktablarida musiqa fanini interfaol metodlar asosida o'qitish samaradorligini takomillashtirish nafaqat metodik masala, balki o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan pedagogik strategiyadir.

Xulosa

Tadqiqot natijalariga asoslanib xulosa qilish mumkinki, umumta'lim maktablarida musiqa fanini interfaol metodlardan foydalanib o'qitish samaradorligini takomillashtirish zamonaviy ta'lim jarayonining muhim pedagogik vazifalaridan biridir. Musiqa darslari o'quvchilarda estetik did, musiqiy savodxonlik, ijodiy tafakkur, emotsional sezgirlik, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat, jamoaviy ishlash va o'z fikrini ifodalash ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatiga ega. Biroq bu imkoniyatlar faqat dars jarayoni faol, ijodiy, muloqotga boy va o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan holda tashkil etilgandagina to'liq namoyon bo'ladi. Interfaol metodlar musiqa ta'limining aynan shu xususiyatlarini kuchaytiradi, chunki ular o'quvchini bilim oluvchi passiv obyekt emas, balki musiqiy faoliyatning faol ishtirokchisi sifatida shakllantiradi. Tadqiqotda tahlil qilingan "Musiqiy soat" metodi nazariy savollar va amaliy musiqiy topshiriqlarni birlashtirgani sababli o'quvchilarning diqqatini jamlash, bilimni eslab qolish, ritm va tempni his qilish, musiqiy tushunchalarni amalda qo'llash, guruhda ishlash va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda samarali vosita bo'la

oladi. Tajriba-sinov natijalari metodning o'quvchilarda musiqa faniga qiziqishni oshirishini, darsdagi faollikni kuchaytirishini va o'zlashtirish jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Shu bilan birga, metodni qo'llashda vaqtni to'g'ri taqsimlash, topshiriqlarni o'quvchilar yoshiga moslashtirish, baholash mezonlarini aniqlashtirish, sust ishtirokchilarni rag'batlantirish va guruhlar faolligini tenglashtirish zarurligi aniqlandi. Maqola natijalari asosida umumta'lim maktablari musiqa o'qituvchilari uchun quyidagi amaliy tavsiyalarni ilgari surish mumkin: birinchidan, har bir musiqa darsida kamida bitta interfaol faoliyat turi rejalashtirilishi lozim; ikkinchidan, nazariy tushunchalar albatta tinglash, kuylash, ritmik harakat yoki ijodiy topshiriq bilan bog'lanishi kerak; uchinchidan, darsda guruhiy ishlash va individual namoyon bo'lish imkoniyatlari uyg'unlashtirilishi zarur; to'rtinchidan, musiqiy materiallar milliy va zamonaviy repertuar asosida tanlanib, o'quvchilarning qiziqishi bilan bog'lanishi maqsadga muvofiq; beshinchidan, baholash jarayonida faqat yakuniy javob emas, balki o'quvchining ishtiroki, intilishi, ijodiy yondashuvi va jamoaviy madaniyati ham hisobga olinishi kerak. Umuman olganda, interfaol metodlardan foydalanish musiqa darsining mazmunini boyitadi, o'quvchining ichki faolligini uyg'otadi va ta'lim jarayonini qiziqarli, samarali hamda tarbiyaviy jihatdan ta'sirchan qiladi. Shunday ekan, musiqa fanini interfaol metodlar asosida o'qitish umumta'lim maktablarida estetik tarbiya sifatini oshirish, o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish va ta'lim samaradorligini takomillashtirishning asosiy pedagogik yo'nalishlaridan biri sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim-tarbiya tizimini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
3. Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standarti va musiqa fani o'quv dasturlari.
4. Kenjayeva S.B. Ilmiy amaliyotning tajriba-sinov dasturi. Qo'qon davlat universiteti, 2026.
5. Kenjayeva S.B. Tajriba-sinov natijalari hisoboti. Qo'qon davlat universiteti, 2026.
6. Kenjayeva S.B. Ilmiy amaliyot hisoboti. Qo'qon davlat universiteti, 2026.
7. Asqarova S. Musiqa ta'limida pedagogik texnologiyalar va metodik yondashuvlar. O'quv-uslubiy materiallar.
8. Qobilova E. Musiqa nazariyasi va estetik tarbiya asoslari. Qo'qon, 2024.
9. Hasanboyev J., To'raqulov X., Haydarov M. Pedagogika nazariyasi va tarixi. Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
10. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi, 2006.
11. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. Toshkent: O'qituvchi, 2004.
12. Vygotsky L.S. Imagination and Creativity in Childhood. Journal of Russian and East European Psychology, 2004.
13. Gardner H. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. New York: Basic Books, 2011.